

Gastrointestinal sistem farmakolojisi

Prof. Dr. Öner Süzer
www.onersuzer.com

Gastrointestinal sistem hastalıklarının tedavisinde kullanılan ilaçlar

• Peptik ülser tedavisi için kullanılan ilaçlar	
Antibiyotikler	1. Amoksisilin (Atoksilin) 2. Doksisisiklin (Monodoks) 3. Klaritromisin (Klacid) 4. Metronidazol (Nidazol)
H ₂ -reseptör blokerleri	1. Famotidin (Famodin) 2. Nizatidin (Axid) 3. Ranitidin (Ranitab)
Prostaglandinler	1. Misoprostol (Cytotec)
Proton pompası inhibitörleri	1. Lansoprazol (Ogastro) 2. Omeprazol (Losec, Prosec) 3. Pantoprazol (Pantpas)
Antasitler	1. Alüminyum hidroksit (Mucaine) 2. Hidrotalsit (Talcid) 3. Kalsiyum karbonat (Rennie) 4. Magaldrat (Simelgat Plus) 5. Magnezyum oksit (Magnesi Kalsine)
Mukoza koruyucuları	1. Sodyum aljinat (Gaviscon) 2. Sukralfat (Antepsin)
<i>H. pylori</i> eradikasyonu için kombinasyonlar	1. Amoksisilin + klaritromisin + lansoprazol (Helipak)

• **Antiemetik ilaçlar**

H₁-reseptör blokerleri 1. Dimenhidrinat (Dramamine)

Benzodiazepinler 1. Alprazolam (Xanax)
2. Lorazepam (Ativan)

Antidopaminerjikler 1. Domperidon (Motilium)
2. Trimetobenzamid (Emedur)
3. Haloperidol (Norodol)
4. Metoklopramid (Metpamid)

Kortikosteroidler 1. Dekametazon (Dekort)
2. Metilprednizolon (Prednol)

Serotonin reseptörlerini etkileyenler 1. Granisetron (Kytril)
2. Metoklopramid (Metpamid)
3. Ondansetron (Zofran)
4. Sisaprid (preparatı yok)
5. Tropisetron (Navoban)

• **Antidiyareik ilaçlar**

Motilitiyi azaltan ilaçlar 1. Difenoksilat + atropin sülfat (Lomotil)
2. Loperamid (Lopermid)

Adsorbanlar 1. Magnezyum alüminyum silikat (Streptomagma)
2. Pektin (Streptomagma)

Sıvı ve elektrolit transportuna etki eden ilaçlar 1. Asetilsalisilik asit (Aspirin)
2. İndometasin (Endol)

• **Laksatifler**

İrritanlar ve stimulanlar 1. Bisakodil (Laksotek)
2. Fenolftalein (Alin)
3. Hint yağı (Ricilaks)
4. Senna (Pursennid)

Kitle arttırıcılar 1. Hidrofilik kolloidler (preparatı yok)
2. Kepek (preparatı yok)
3. Laktuloz (Duphalac)
4. Magnezyum oksit (Magnesi Kalsine)
5. Magnezyum sülfat (jenerik)

Dışkı yumuşatıcılar 1. Gliserin (Gliserin-Kansuk)

• Gastrointestinal sistem motilitesini uyaran ilaçlar	1. Metoklopramid (Metpamid) 2. Sisaprid (preparatı yok)
• Safra taşı tedavisinde kullanılan ilaçlar	1. Kenodiol (Cheno-Falk) 2. Ursodiol (Ursofalk)
• İnflamatuvar bağırsak hastalığı tedavisinde kullanılan ilaçlar	1. 5-Aminosalisilik asit (Salofalk) 2. Azatiyoprin (Imuran) 3. İnfliksimab (Remicade) 4. Merkaptopürin (Purinethol) 5. Olsalazın (Dipentum) 6. Prednizon (Prednol) 7. Siklosporin (Sandimmun) 8. Sülfasalazin (Salazopyrine-EN)
• Hepatik ensefalopati tedavisinde kullanılan ilaçlar	1. Laktuloz (Duphalac)

Peptik ülser patogenezi

- Peptik ülser mide veya duodenum mukozasında defekt ile karakterize bir hastalıktır.
- **Hastalığın patogenezinde üç temel mekanizma rol oynar:**
Helicobacter pylori enfeksiyonu, midede hidroklorik asit sekresyonu artışı ve mukozanın aside karşı direncinde azalma.
- Tedavi de bu etkenlere yönelik yapılıdır.
- Zollinger-Ellison sendromu ise gastrin salgılayan bir tümörün aşırı HCl salgılanmasına yol açtığı nadir bir klinik durumdur.

Mide asit sekresyonunun kontrolü

- Mide mukozasındaki paryetal hücrelerden mide asidi sekresyonu asetilkolin, histamin, gastrin tarafından artırılır ve PGE₂ ve PGI₂ ile azaltılır.
- Asetilkolin (M₁), histamin (H₂) veya gastrin (kolesistokinin-B, CCK-B) reseptörlerine bağlanması sonucunda hidroklorik asidin mide lümenine sekresyonunu sağlayan H⁺/K⁺-ATPaz proton pompası aktif hale gelir.
- Asetilkolin ve gastrin bu işi hücre içi serbest Ca²⁺'u arttırarak, histamin ise adenilat siklazı aktive ederek yapar.
- PGE₂ ve PGI₂ ise adenilat siklazı inhibe eder.

Bulantı ve kusmanın fizyopatolojisi

- Bulantı ve kusma çok değişik nedenlerle (örn. taşıt tutması, hamilelik, hepatit) ortaya çıkan ve hastayı rahatsız edici bir durumdur.
- Özellikle kanser kemoterapisinde kullanılan ilaçlara bağlı ortaya çıkan bulantı ve kusma oldukça şiddetlidir. Kemoterapi alan hastaların yaklaşık %70-80'inde bulantı veya kusma görülür.
- Kusmalar hem yaşam kalitesini düşürür hem de hastanın kemoterapötikleri kullanmayı reddetmesine neden olur.
- Tedavi edilmeyen kusmalar aynı zamanda dehidrasyona, elektrolit bozukluklarına ve malnutrisyona neden olabilir.

Antidiyareikler

- **Gastrointestinal sistemdeki motilite artışı ve sıvı emilimindeki azalma diyareye neden olan temel nedenlerdir.**
- **Motiliteyi azaltan, emilimi arttıran ve sıvı-elektrolit dengesini değiştiren ilaçlar antidiyareik amaçla kullanılırlar.**

Laksatifler ve purgatifler

- **Laksatifler bağırsakların pasajını hızlandırmak amacıyla sık olarak kullanılan ilaçlardır.**
- **Purgatif etki ise daha potent bir etkiyi tarif eder ve kalın bağırsakların boşaltılması anlamına gelir.**
- **Laksatif ilaçlar etki mekanizmalarına göre bağırsak iritanları veya stimulanları, kitle oluşturucu ilaçlar ve dışkı yumuşatıcılar olarak ayrılabilirler.**
- **Purgatif etki için laksatiflerin kullanılmasının yanısıra rektal lavman yapılması gerekir.**